

ביאורים

הרמב"ם פתח את דבריו בעניין הנבואה בטעות שיש לבני אדם ביחס לאותות. רבים מישראל סוברים שהנביא חייב לעשות אותות מופלאים כדי להוכיח את נבואתו. ממה נובעת טעות זו ולמה הרמב"ם יוצא נגדה בחריפות גדולה? אדם שמתבונן על העולם רואה שעולם כמנהגו נוהג. חוקי הטבע שולטים ללא מיצרים ואין כל חדש תחת השמש. כאשר נעשה מופת על טבעי הדבר מוכיח על מציאותו של ריבון אשר אינו כפוף לחוקי הטבע אלא יכול לשנותם. הוא זה שקובע את 'כללי המשחק' ומחליט ברצונו החופשי מתי להפוך סדרי בראשית. האדם שעושה מופתים כאלו שיוצאים מגדר הטבע מראה שאותו ריבון מסר לו כוחות מופלאים אלו וסומך עליו. לכן רבים חושבים שזה מוכיח שגם אותו ריבון מסר לו ידיעות עתידיות ויכולת לומר לנו מהי דעתו של אותו ריבון. הרמב"ם חלק על הלך חשיבה זה. הוא חשש מטעות זו בגלל החשש שנביא ישתמש בכוחות אלו לרעה ויהיה נביא לעבודה זרה. ישנם בעלי כוחות או סתם מאחזי עיניים שקיימים בעולם. הם יכולים לעשות דבר שיראה בעינינו כמופת על טבעי. יבוא האדם לחשוב שמי שנתן לו את הכוח הזה הוא רק הקב"ה, שבו הוא מאמין. אם כן, ישנה התגלות אלוהית לאותו נביא שה' עימו. ומכאן כל מה שיאמר לנו, בין אם בשם ה' ובין אם בשמה של עבודה זרה, אנו נעשה! יוצא שהאדם יעבוד עבודה זרה לשם שמים, מתוך כוונה לעשות רצון ה' והוא עושה ההפך הגמור מרצונו! הרמב"ם שולל זאת באופן מוחלט. גם אם יבוא אדם שיעשה מופתים על טבעיים שלא נשמעו מעולם ומרעישים את לב הרואים בעוצמתם - אין הדבר אומר כלום על הקשר בינו לבין הקב"ה. וודאי שאין לו לעבוד שום עבודה זרה מבלעדי העבודה לה' יתברך, אחרי שכבר ברור שאין לעבוד שום נברא אלא רק את הבורא בעצמו.

הרחבות

• ייחוד ה'

היה אלי דבר השם לעבוד... לענין פלוני. אף שנביא זה אומר את נבואתו בשם ה', הרמב"ם עדיין מגדיר זאת כנבואה בשם עבודה זרה. כל אמירה הקוראת לעבוד לכוחות אחרים במציאות, נחשבת כעבודה זרה ואין זה משנה מי אומר אותה ובשם מי הוא אומר אותה. "אין עוד מלבדו" זו קביעה מוחלטת שלא ניתנת לערעור. ייחודו של הקב"ה הוא אחד מעיקרי אמונתנו - "אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא יחיד ואין יחידות כמוהו בשום פנים, והוא לבדו אלהינו, היה הווה ויהיה" [י"ג עיקרים].

• ניסיון

"כי מנסה ד' אלהיכם אתכם". לשם מה הקב"ה מביא ניסיון? האם אין הקב"ה יודע מחשבות לבו של אדם?

כותב הרמב"ן: "ענין הניסיון בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו... יקרא ניסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצווה בו להוציא הדבר מן הכוח אל הפועל להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. ודע כי השם צדיק יבחן, כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצווה אותו בניסיון... והנה כל הניסיונות שבתורה לטובת המנוסה" [בראשית כב, א]. כלומר, הקב"ה אינו מביא ניסיון לאדם כדי לבחון אותו ואת נאמנותו. ההיפך הוא הנכון. הקב"ה יודע את מחשבות לבו של אדם ולכן מנסה אותו כדי לזכותו שיוציא לפועל את אשר בלבו ועל ידי כך יגיע לדרגה גבוהה יותר.

שאלות לדיון

כיצד אפשר להתמודד כנגד נביא שקר עוצמתי ומשכנע? האם גם כיום ישנן תופעות שמקבילות לתופעת נביאי השקר?

"השכל המכזיב עדותו, יותר נאמן מעדות העין". האם תמיד היגיון גובר על ראיית המוחש?

ונבואת עבודה זרה תחלק לשני חלקים:

החלק הראשון - שיקום נביא ויאמר: כוכב פלוני נתן עלי רוחו ואמר לי: עבד אותי בכך, או קרא אלי בכך - ואענה. וכן אם יקרא בני איש לעבוד לצלם מן הצלמים, או לטליסמא מן הטליסמאות ויאמר: זה הודיעני בכך, והגיד לי כה, וצוה עלי לצוות בעבודתו על ענין פלוני, כמו שהיו עושים נביאי הבעל ונביאי האשרה.

והחלק השני - שיאמר: היה אלי דבר השם לעבוד, או להוריד כח פלוני לענין פלוני, ויגיד להם ענין מעניני העבודות והפעלים שעושים אותם עובדי העבודה ההיא, כמו שנתוסד אצלנו בתורה - גם זה מתנבא בשם עבודה זרה. שזה השם פולל: מי שיאמר, שהיא בעצמה צוה לעבוד אותה, או מי שיאמר, שהקדוש-ברוך-הוא צוה לעבוד שום דבר מהם. וכשנשמע מן המתניחש לנבואה אחת משתי הדעות האלה, והעידו עליו עדים כפי שנאמר בתורה - דינו שיהרג בחנק, כמו שאמר הקדוש-ברוך-הוא: "והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת" (דברים יג ו). ואין לנו להביט להתניחסו לנבואה, ולא נבקש ממנו אות. ואפלו יעשה מן האותות והמופתים לקים לו הנבואה מה שלא שמענו מפלאים מהם - יחנק, ואין להביט לאותותיו. שטעם קיום האותות ההם הוא שאמר הכתוב: "כי מנסה ד' אלהיכם אתכם" (שם ד). ועוד: השכל המכזיב עדותו, יותר נאמן מעדות העין שרואה אותותיו. שפכר נתבאר במופת אצל בעלי השכל: שאין לכבד ולעבד זולתי האחד, הממציא כל הנמצאים והמתאחד במכלל השלמות.

נבואה בשם עבודה זרה

נבואה בשם ה' לעבוד עבודה זרה

לטליסמא - קמיע. כמו שנתוסד אצלנו בתורה - כפי שמבואר בתורה, אלו עבודות נחשבות לעבודה - זרה. זה השם - המושג 'מתנבא בשם עבודה זרה'. המכזיב - המכחיש. זולתי האחד - מלבד ה', שאין אלוהים מלבדו. והמתאחד - המתייחד.

